

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu InvestEU”(COM(2020) 403 *final* – 2020/0108 (COD))**“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko attiecībā uz maksātspējas atbalsta instrumenta izveidi groza Regulu (ES) 2015/1017”**(COM(2020) 404 *final* – 2020/0106 (COD))

(2020/C 364/19)

Galvenais ziņotājs: **Ronny LANNOO**

Apspriešanās	Padome, 11.6.2020. Parlaments, 17.6.2020.
Juridiskais pamats	LESD 172. pants, 173. pants, 175. panta 3. punkts, 182. panta 1. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Biroja lēmums	9.6.2020.
Pieņemts plenārsesijā	16.7.2020.
Plenārsesija Nr.	553
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	208/0/8

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Kopš Covid-19 krīzes sākuma dažādos paziņojumos EESK ir paudusi pārliecību, ka šajā lielas neskaidrības laikā tikai visaptverošs Eiropas ekonomikas atveseļošanas plāns ļaus mums tikt galā ar pandēmijas sekām un atjaunot ilgtspējīgāku un noturīgāku Eiropas ekonomiku.

1.2. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē vērīgu atveseļošanās pasākumu kopumu, ko ierosinājusi Eiropas Komisija, un uzsver, ka sekmīgus atveseļošanas centienus var nodrošināt tikai spēcīga un vienprātīga politiskā vadība. EESK uzsver, ka šo pasākumu ieviešana liecina par satraucošās sociālekonomiskās situācijas neatliekamību.

1.3. Lai nodrošinātu Eiropas ekonomikas ātru un ilgtspējīgu atveseļošanu, ir svarīgi, lai būtu pieejami nepieciešamie finanšu resursi. Tāpēc EESK stingri atbalsta ES budžeta palielināšanu un aicina Eiropas lēmumu pieņēmējus panākt drīzu vienošanos gan par nākamā daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam, gan par jauno atveseļošanas instrumentu – *Next Generation EU*.

1.4. EESK atzinīgi vērtē programmas *InvestEU* un papildu Maksātspējas atbalsta instrumenta stiprināšanu un aicina ātri vienoties par šiem priekšlikumiem, lai nodrošinātu iespēju ātri uzsākt abu programmu darbību un attīstīt pietiekamu skaitu piemērotu projektu, lai gūtu no tiem labumu.

1.5. Ņemot vērā to, ka gandrīz visi programmai *InvestEU* paredzētie līdzekļi tiks piešķirti, īstenojot programmu *Next Generation EU*, nevis DFS 2021.–2027. gadam, kas nozīmē, ka tā būs jāīsteno līdz 2026. gada beigām, EESK aicina likumdevējus pieņemt noteikumus, lai novērstu finansējuma deficītu pēc 2026. gada un līdz DFS sākumam pēc 2027. gada.

1.6. EESK atkārtoti pauž atbalstu⁽¹⁾ Komisijas mērķim nākamā ES ilgtermiņa budžeta ietvaros stiprināt ieguldījumu darbības Eiropas Savienībā. Šim mērķim ir vēl jo lielāka nozīme, ņemot vērā Covid-19 pandēmijas izraisīto ekonomikas lejupslīdi.

1.7. EESK nepārtraukti atbalsta koncentrēšanos uz ilgtermiņa ieguldījumu projektiem ar lielu sabiedrisku nozīmi, ņemot vērā ilgtspējīgas attīstības kritērijus. Ir ārkārtīgi svarīgi nodrošināt, lai Covid-19 krīze nenovirzītu ES no tās vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķiem, kas izklāstīti Eiropas zaļajā kursā, 2020. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā un Eiropas sociālo tiesību pilārā.

1.8. EESK uzskata, ka programma *InvestEU* ir īpaši piemērota, lai nodrošinātu ilgtermiņa finansējumu un atbalstītu Savienības politikas jomas, tām atgūstoties no dziļas ekonomiskās un sociālās krīzes. Komiteja uzsver, ka ir nepieciešams skaidri definēt, kuri projekti var izmantot jauno piekto logu, jo ir ļoti svarīgi radīt papildināmību ar pārējiem četriem politikas logiem. EESK atbalsta arī ierosinājumu plašāk definēt inovāciju, ņemot vērā ne tikai informācijas tehnoloģijas un digitalizāciju. Pašreizējā krīze ir ļoti smagi skārusi mazos un vidējos uzņēmumus (MVU) un jo īpaši mikrouzņēmumus un mazos uzņēmumus, un tāpēc tiem ir nepārprotami jāpiešķir tiesības saņemt atbalstu saskaņā ar jauno piekto logu. Lai to panāktu, nepieciešams nodrošināt strukturālu sadarbību starp īstenošanas partneriem un Eiropas, valsts un reģionālā līmeņa iestādēm.

1.9. EESK aicina izstrādāt konkrētas un skaidras pamatnostādnes, lai identificētu projektus, kuri var gūt labumu no programmas *InvestEU*, kā arī sinerģijas iespējas starp daudzajām ES programmām, tādējādi nodrošinot to pienācīgu un efektīvu īstenošanu.

1.10. Covid-19 krīze ir skārusi visas ES dalībvalstis; tomēr dažas valstis ir cietušas vairāk nekā citas. EESK uzsver, ka atgūšanās no koronavīrusa izraisītās krīzes nedrīkst radīt lielākas atšķirības starp dalībvalstīm.

1.11. Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK atzinīgi vērtē jauno maksātspējas atbalsta instrumentu un uzsver, cik svarīgi ir nodrošināt, lai tas patiešām sniegtu labumu tām dalībvalstīm, kuru ekonomiku ir visvairāk skārušas Covid-19 pandēmijas sekas. Ir vienlīdz svarīgi nodrošināt gan ātru atveseļošanos, gan pieejamo līdzekļu piešķiršanu uzņēmumiem ar dzīvotspējīgiem uzņēmējdarbības modeļiem. Tādējādi tiktu sekmēta ilgtspējīgas un noturīgas Eiropas ekonomikas izveide.

1.12. EESK uzsver Eiropas finanšu tirgu nozīmi, nodrošinot, ka šie instrumenti var mobilizēt paredzētās ieguldījumu summas, kā arī Eiropas Investīciju bankas grupas (EIB) un Eiropas Investīciju fonds (EIF) vadošo pozīciju un norāda, ka par programmas īstenošanu atbildīgajiem partneriem, īpaši vietējā līmenī, ir ļoti nepieciešama piemērota struktūra. Nepieciešams nodrošināt, lai EIB grupas un attīstību veicinošu banku un iestāžu finanšu līdzekļu plūsma būtu pārredzama, skaidra un viegli pieejama.

2. Konteksts

2.1. Covid-19 krīze, kas, pirmkārt, nozīmē ārkārtas situāciju veselības aprūpes jomā, ir izraisījusi nopietnu ekonomisko un sociālo šoku, strauji samazinot ekonomikas produkcijas apjomu, izraisot strauju bezdarba pieaugumu un dzīves līmeņa pazemināšanos (reālo ienākumu samazināšanos, nenoteiktību darba ziņā, mobilitātes ierobežojumus) un krasu ārējās tirdzniecības apgrozījuma samazināšanos gan ES iekšienē, gan ar trešām valstīm. Krīze ir izraisījusi arī strauju valsts finanšu rādītāju pasliktināšanos un ieguldījumu lejupslīdi.

2.2. Eiropas Komisija 2020. gada 27. maijā paziņoja par vērienīgu atveseļošanas plānu, *Next Generation EU*, un par pārskatīto priekšlikumu par kopējo ES budžetu 2021.–2027. gadam⁽²⁾.

2.3. Nākamajā 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā (DFS) Komisijas mērķis ir nodrošināt ES ekonomiku ar tādu investīciju programmu, kurā tiktu ņemti vērā transversālie mērķi saistībā ar vienkāršošanu, elastību, sinerģiju un saskaņotību starp attiecīgām ES politikas jomām. Nepieciešamība pēc šādas investīciju programmas ir vēl vairāk palielinājusies Covid-19 pandēmijas dēļ.

(1) EESK atzinums "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu *InvestEU*" (OV C 62, 15.2.2019., 131. lpp.).

(2) Paziņojums par atveseļošanas plānu: "Eiropas lielā stunda – jāatjaunojas un jāsaņem ceļš nākamajai paaudzei".

2.4. Tāpēc Komisija atsauc savu iepriekšējo, 2018. gada maijā iesniegto **programmas InvestEU** priekšlikumu un iesniedza jaunu priekšlikumu ⁽³⁾, kas atspoguļo daļēju vienošanos, ko Eiropas Parlaments un Padome jau panāca 2019. gada aprīlī.

2.5. Lai labāk nodrošinātu programmas *InvestEU* spējas reaģēt uz Covid-19 pandēmijas izraisīto ekonomisko un sociālo krīzi, Komisija ierosina palielināt sākotnējai programmai *InvestEU* paredzēto finansējumu, ņemot vērā kopumā palielinātās investīciju vajadzības un paaugstināta riska vidi.

2.6. Turklāt ar jauno priekšlikumu tiek paplašināta programmas *InvestEU* darbības joma, izveidojot piekto logu – Stratēģisko investīciju mehānismu, kas atbilst Eiropas ekonomikas nākotnes vajadzībām un nodrošina vai saglabā stratēģisko autonomiju galvenajās nozarēs.

2.7. Uzlabota programma *InvestEU* spēs sniegt būtisku atbalstu uzņēmumiem atveseļošanas posmā un vienlaikus saskaņā ar tās sākotnējiem mērķiem nodrošināt, ka ieguldītāji pievērš lielu uzmanību tādām Savienības vidēja termiņa un ilgtermiņa politikas prioritātēm kā zaļā pārkārtošanās un digitālā pārveide.

2.8. Eiropas Komisija arī iesniedza priekšlikumu ⁽⁴⁾ par pagaidu pašu kapitāla instrumentu – **maksāspējas atbalsta instrumentu**.

2.9. Saskaņā ar šo priekšlikumu ar Maksāspējas atbalsta instrumentu tiktu atbalstītas sabiedrības, kurām ir kopumā dzīvotspējīgs uzņēmējdarbības modelis, bet kuras Covid-19 krīzes dēļ saskaras ar maksāspējas grūtībām. Mērķis ir palīdzēt tām noturēties šajā sarežģītajā periodā, lai tās joprojām darbotos, kad būs nepieciešams nodrošināt atveseļošanos. Vēl viens priekšlikuma mērķis ir līdzsvarot paredzamos vienotā tirgus izkropļojumus, ņemot vērā to, ka atsevišķām dalībvalstīm varētu nebūt pietiekami budžeta līdzekļi, lai sniegtu piemērotu atbalstu tām sabiedrībām, kurām tas nepieciešams.

2.10. Maksāspējas atbalsta instrumentu paredzēts ieviest pēc iespējas ātrāk 2020. gadā, vēlākais līdz 2020. gada oktobra sākumam, lai to varētu ātri izmantot pilnā apmērā 2021. gada laikā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atkārtoti ⁽⁵⁾ pauž atbalstu programmai *InvestEU* un finanšu instrumenta turpināšanai un paplašināšanai, pamatojoties uz garantijas principu. Komiteja uzskata, ka tas ir svarīgi arī attiecībā uz ES budžeta ilgtermiņa izstrādi un pārvaldību.

3.2. EESK atzinīgi vērtē projekta *InvestEU* papildu jaudu, kas palielinās ES garantiju apjomu līdz 75,2 miljardiem EUR (pašreizējās cenās un ietverot jauno stratēģisko investīciju logu), piesaistot papildu ieguldījumus 1 triljona EUR apmērā. EESK aicina līdzsvaroti sadalīt līdzekļus dažādiem programmas mērķiem.

3.3. EESK atzinīgi vērtē piektā loga – stratēģisko Eiropas investīciju loga – pievienošanu, kuram tiks piešķirti 31,2 miljardi EUR no ES garantijas, lai atbalstītu ieguldījumus stratēģiskajās nozarēs un galvenajās vērtību ķēdēs, tostarp tajās, kurām ir izšķiroša nozīme zaļās un digitālās pārveides jomā.

3.4. Komiteja uzsver, ka ir nepieciešams skaidri definēt, kuri projekti var izmantot jauno piekto logu, lai radītu papildināmību ar pārējiem četriem programmas logiem. EESK atbalsta arī ierosinājumu plašāk definēt inovāciju, ņemot vērā ne tikai informācijas tehnoloģijas un digitalizāciju. Ir skaidri jānorāda, ka MVU, jo īpaši mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi, arī ir tiesīgi izmantot šo logu. Tas ir vēl svarīgāk, ņemot vērā ES garantijas samazināšanos MVU logam – no 11,25 miljardiem EUR līdz 10,17 miljardiem EUR (pašreizējās cenās) – salīdzinājumā ar Eiropas Komisijas sākotnējo priekšlikumu. Lai to panāktu, nepieciešams nodrošināt strukturālu sadarbību starp īstenošanas partneriem un finanšu starpniekiem, kā arī Eiropas, valsts un reģionālā līmeņa iestādēm.

⁽³⁾ Priekšlikums Regulai, ar ko izveido programmu *InvestEU*.

⁽⁴⁾ Priekšlikums Regulai, ar ko izveido maksāspējas atbalsta programmu.

⁽⁵⁾ EESK atzinums "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido programmu *InvestEU*" (OV C 62, 15.2.2019., 131. lpp.).

3.5. EESK uzsver, ka ieguldījumiem prasmēs ir izšķiroša nozīme pārejā uz videi draudzīgāku un taisnīgāku ekonomiku, tāpēc programmā *InvestEU* nevajadzētu atstāt novārtā sociālās investīcijas.

3.6. Daudzus MVU, jo īpaši mikrouzņēmumus un mazos uzņēmumus, ir ievērojami skārusi Covid-19 krīze un vairumā ES valstu pieņemtie pārvietošanās ierobežojumi. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt pietiekamu finansējumu, lai šie uzņēmumi varētu atgūties no krīzes. Šim atbalstam jābūt pieprasījuma virzītam, proti, ir jānodrošina gan parāda, gan pašu kapitāla produktu pieejamība. Tā kā samazinās mazo un vidējo uzņēmumu garantijas spēja, šis samazinājums būtu jākompensē, nodrošinot, ka MVU portfeļi, jo īpaši mazo un mikrouzņēmumu portfeļi, ir tiesīgi pretendēt uz stratēģisko investīciju logu. Turklāt ir jānosaka samērīgas ziņošanas prasības, lai novērstu pārmērīgu administratīvo slogu vismazākajiem uzņēmumiem ar ierobežotiem resursiem, jo tas atturētu uzņēmumus pretendēt uz programmas *InvestEU* atbalstu. Lai nodrošinātu līdzekļu pieejamību šiem uzņēmumiem, svarīga nozīme ir īstenošanas partneriem un finanšu starpniekiem.

3.7. Pašreizējās krīzes laikā valdības politika un atbalsts ir kļuvis īpaši nozīmīgs; tomēr dalībvalstu valdību spēja atbalstīt nozares un uzņēmumus, kurus krīze skārusi vismagāk, dažādās ES valstīs ir ļoti atšķirīga.

3.8. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē jauno Maksātspējas atbalsta instrumentu un tā pieejamību visām dalībvalstīm, galveno uzmanību pievēršot tām dalībvalstīm, kuru ekonomiku visvairāk ir skārusas Covid-19 pandēmijas sekas un/vai kuru iespējas sniegt maksātspējas valsts atbalstu ir ierobežotākas. EESK piekrīt, ka atbalsts jāpiešķir tikai uzņēmumiem ar dzīvotspējīgiem uzņēmējdarbības modeļiem, kuri nebija nonākuši grūtībās pirms Covid-19 krīzes. Turklāt tā atzinīgi vērtē Maksātspējas atbalsta instrumenta iekļaušanu Eiropas Stratēģisko investīciju fondā (ESIF). Lai nodrošinātu līdzekļu efektīvu izlietojumu, ieteicams atļaut elastīgu pāreju uz citiem ESIF programmas loģiem un no tiem. Visbeidzot, ir jāparedz pieejamo līdzekļu līdzsvarots sadalījums starp pašu kapitāla un kvazikapitāla produktiem, piemēram, subordinētiem aizdevumiem.

3.9. Divkārsā pāreja (zaļā pārkārtošanās un digitalizācija) tiek rosināta Maksātspējas atbalsta instrumenta ietvaros. Šiem nosacījumiem jābūt reālistiskiem un izpildāmiem arī mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem, kā arī tradicionālajām nozarēm.

3.10. Covid-19 krīze ir skārusi visas ES dalībvalstis; tomēr dažas valstis ir cietušas vairāk nekā citas. EESK uzsver, ka atveseļošanās no koronavīrusa izraisītās krīzes nedrīkst radīt lielākas atšķirības starp dalībvalstīm. Lai gan programmai *InvestEU* vai jaunajam Maksātspējas atbalsta instrumentam nav noteiktas ģeogrāfiskās kvotas, EESK atzinīgi vērtē to, ka tās valde noteiks īpašas ģeogrāfiskās koncentrācijas robežas.

3.11. Programmas *InvestEU* kā jumta finanšu instrumenta izveides rezultātā piedāvātā vienkāršošana, labāka pārredzamība un lielāks sinerģijas potenciāls kļūst vēl nozīmīgāks attiecībā uz Eiropas zaļā kursa investīciju plāna un citu Eiropas atveseļošanas plāna elementu izveidi. EESK aicina izstrādāt konkrētas un skaidras pamatnostādnes, lai identificētu projektus, kuri var gūt labumu no sinerģijas iespējas starp daudzajām ES programmām, tādējādi nodrošinot to pienācīgu un efektīvu īstenošanu.

3.12. Covid-19 krīzei nevajadzētu novirzīt ES no tās vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķiem, kas izklāstīti Eiropas zaļajā kursā, 2020. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā un Eiropas sociālo tiesību pilārā. Savā jaunākajā rezolūcijā⁽⁶⁾ EESK norādīja, ka Eiropai ir jāfinansē darbības, kas atbilst diviem kritērijiem: stratēģiski svarīgas ražošanas repatriācija, lai Eiropa būtu neatkarīga, īpaši attiecībā uz veselības aizsardzību un reaģēšanu, un kvalitatīvu darbvietu nodrošināšana, kā arī orientēšanās uz ilgtspējīgiem, sociāli atbildīgiem un videi nekaitīgiem ieguldījumiem. Maziem un vidējiem uzņēmumiem, tāpat kā lieliem uzņēmumiem un sociālajiem uzņēmumiem, var būt ļoti liela nozīme Eiropas ražošanas sistēmas pārstrukturēšanā.

Briselē, 2020. gada 16. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ EESK priekšlikumi atjaunošanai un atveseļošanai pēc Covid-19 krīzes.